

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид.наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

П 68 **Правове** регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В.Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В.Сірочук І.В.
ПРОЗОРІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О.В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А.О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л.Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР

Дмитренко Е.С.

*професор кафедри публічного та міжнародного права,
Навчально-науковий інститут «Юридичний інститут
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна*

Особливі актуальності в умовах воєнного стану набувають питання забезпечення фінансової безпеки держави. Відповідно до законодавства України воєнний стан вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [1]. Тож цей особливий правовий режим в Україні було запроваджено 24 лютого 2022 року у зв'язку із військовою агресією російської федерації на підставі Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 [2].

Якщо мову вести про особливості правового режиму воєнного стану для ринку фінансових послуг, то однією із них є зміни у правовому регулюванні цієї сфери. Вони зумовлені з-поміж-іншого новими викликами і загрозами, які ускладнюють (унеможлиблюють) реалізацію важливих фінансових інтересів особи, суспільства, держави, її адміністративно-територіальних утворень та створюють небезпеку фінансовій незалежності України [3, с. 24].

Зважаючи на викладене, серед викликів та загроз, які впливають на стан фінансової системи та надання фінансових послуг в умовах воєнного стану, насамперед, нанесені збитки та завдана матеріальна шкода фінансовим установам. На сьогодні вже працює Реєстр пошкодженого та знищеного майна, що містить інформацію про пошкоджене та знищене нерухоме майно фінансових установ внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією рф. Реєстр формується на базі порталу «Дія». Окрім того, відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України», прийнятій 13 листопада 2022 року, рекомендовано державам у співпраці з Україною створити міжнародний Реєстр збитків, що стане доказовою базою для притягнення рф до відповідальності та відшкодування завданих Україні збитків [4].

Оцінку нанесених збитків в Україні здійснює Національна рада з відновлення України від наслідків війни (далі – Національна рада), якою у співпраці з іншими профільними міністерствами і Національним банком України (далі – НБУ) підготовлено декілька звітів. Так, відповідно до Звіту станом на 01 вересня 2022 року було завдано втрат та збитків фінансовому сектору на суму 69,4 млн. доларів США. Серед них – пошкодження приміщень окремих банків, їх відділень, банкоматів [5].

Очевидним є те, що зазначені та інші виклики і загрози обумовлюють зміни і у діяльності НБУ. Це, зокрема, визначено в ухвалених Радою НБУ «Основних засадах грошово-кредитної політики на період воєнного стану». Основні засади діятимуть тимчасово під час правового режиму воєнного стану, а за потреби також деякий час після його завершення до нормалізації функціонування економіки та фінансової системи. У документі зазначено, що в умовах війни вкрай важливим є забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської системи, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперерйного функціонування фінансової системи та об'єктів критичної інфраструктури. За таких умов НБУ відповідно до законодавства про воєнний стан може фінансувати дефіцит державного бюджету. Однак це стосується лише критичних видатків Уряду в обмежених обсягах і лише шляхом купівлі цінних паперів Уряду на первинному ринку [6].

Зазначене визначатиме у подальшому зміст діяльності НБУ. Норми про додаткові повноваження НБУ містить і Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні». Так, НБУ під час особливого періоду (включає період дії воєнного стану та період відбудови після закінчення воєнних дій) вестиме рахунки державних органів, призначені для забезпечення потреб держави у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, а також для благодійних пожертв та гуманітарної допомоги. Крім того, цим Законом продовжено термін дії Закону України «Про фінансову реструктуризацію» до 1 січня 2028 року, що, безумовно, сприятиме вирішенню проблем із погашенням кредитів як для банків, так і для їхніх клієнтів [7].

Своїми рішеннями Правлінням НБУ дещо змінено формат надання фінансових послуг в умовах ведення військових дій та вжито відповідних заходів у зв'язку із цим. Так, постановою Правління НБУ «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп»

від 25 лютого 2022 року № 23 було затверджено Правила роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану. Зокрема, відповідно до цих Правил банки України протягом періоду дії воєнного стану та 30 календарних днів після його припинення чи скасування мають право застосовувати до боржників (контрагентів) інструменти довгострокової реструктуризації без передавання заборгованості таких боржників/контрагентів до підрозділу роботи з непрацюючими активами [8].

Окрім того, багатьма фінансовими установами в умовах воєнного стану переглянуто комісії на переказ коштів, за користування картками, за обслуговування карток та рахунків, зняття готівки в Україні та за кордоном тощо. До того ж, було прийнято рішення про розширення можливості зняття готівки не лише з банкоматів, а й у підприємствах торгівлі, аптеках, АЗС під час розрахунку [9].

Принагідно назвати й інші рішення НБУ, зокрема щодо операцій з іноземною валютою, які стосуються її продажу без обмежень у банках, операторів поштового зв'язку, так і у обмінних пунктах та через онлайн-банкінг. Водночас з 24 лютого 2022 року заборонено купівлю іноземної валюти у відділеннях банків, окрім відділень, розташованих на територіях, що перебувають під загрозою окупації державою-агресором (у разі наявності валюти). Ще одним важливим рішенням НБУ з метою підтримання стабільності на валютному готівковому ринку стало запровадження з листопада 2022 року такої фінансової послуги, як купівля валюти за безготівковим розрахунком та відкриття депозиту із можливістю отримати готівкову валюту після закінчення терміну депозиту [9].

Ці та інші рішення суттєво зменшили попит на готівкову валюту і тиск на обмінний курс. Однак проблемою є вчасне повернення коштів через труднощі ввезення валюти на територію України від час воєнного стану

Варто зазначити, що НБУ із покращенням ситуації на валютному ринку і зі зниженням безпекових ризиків має намір поступово відпускати ті валютні обмеження, які матимуть менший ризик спричинити несприятливі наслідки на валютному ринку. Це також стосується і переходу від фіксованого обмінного курсу гривні до долара (який застосовується зараз) до плаваючого курсу.

Особливої уваги заслуговує впровадження НБУ разом із банками плану заходів для забезпечення безперервної роботи банківської системи у разі тривалої відсутності електроенергії. Невід'ємними частинами цього плану є проекти НБУ Power Banking [10] та «банкомат-

ний національний роумінг». Їх запроваджено з метою оперативного та зручного доступу громадян до власних коштів, встановлення єдиних розширених лімітів та скасування додаткових комісій на зняття готівки власниками карток інших банків в банкоматах.

Таким чином, в умовах воєнного стану в Україні основним завданням НБУ на ринку фінансових послуг є забезпечення стабільного функціонування банківської і фінансової системи, а також максимальне забезпечення потреб оборони. Важливою передумовою виконання цього та інших завдань, а також мінімізації ризиків на ринку фінансових ринків є своєчасне вжиття невідкладних заходів для забезпечення фінансової стабільності в державі.

Література:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

3. Дмитренко Е.С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України. Монографія. Київ, Юрінком Інтер, 2009. 592 с.

4. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію щодо репарацій Україні від росії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3614341-genasamblea-oon-uhvalila-rezoluciu-sodo-reparacij-ukraini-vid-rosii.html>.

5. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вересня 2022 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.docx.pdf.

6. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану: Схвалено рішенням Ради НБУ від 15 квітня 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні: Закон України 27 липня 2022 року № 2463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text>.

8. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління НБУ від 25 лютого 2022 року № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text>.

9. Офіційний сайт Національного банку України.
URL: <https://bank.gov.ua/>.

10. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23: Постанова Правління НБУ від 05 грудня 2022 року № 239.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0239500-22#Text>.

є